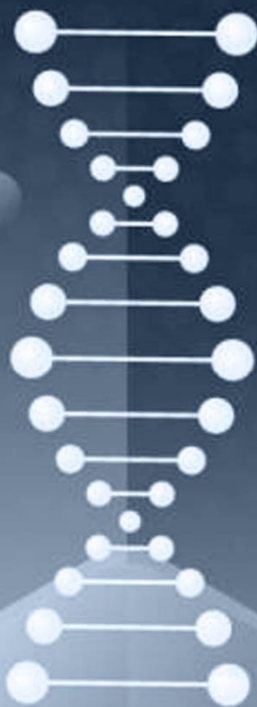

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 3, Issue 6 **2025**

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№6 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2025-6>

Бош муҳаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna
Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent Ma'mun Universiteti NTM

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI (INGLIZ TILI)

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Kalandarov Oybek Ruzimbayevich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Yakubov Muzaffar Kamildjanovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Samandarova Lola Sultanovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

FILOLOGIYA FANLARI (RUS TILI)

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Ruzmetov Surojbek Allaberganovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (NEMIS)

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (O'ZBEK TILI)

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar
akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Goncharov Yuriy Mixaylovich

Tarix fanlari doktori, professor
Altay davlat universiteti Rossiya

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent
Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),
dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyozova Mamlakat Tojiyevna

Tarix fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Urganch davlat universiteti

Xo'jamuratov Umarjon Rustamovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch pedagogika instituti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor
Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor
Grodno davlat universiteti Belorusiya

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'gli

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Slepko Yuriy Nikolayevich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Yaroslav davlat pedagogika universiteti

Xazova Svetlana Abduraxmanovna

Psixologiya fanlari doktori, dotsent Kostroma
davlat universiteti Belarusiya

Kalandarova Madina Baxadirovna

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Nazarova Maloxat Berdiboyevna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Xudaynazarova Salomat Ruzibaevna

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent pediatriya tibbiyot instituti

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Sultanov Samandar Maxmud o'g'li

Arxeolog (tadqiqotchi pedagog)

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: Xurshid Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1. **Bekposhsha Ahmedova**
OGAHYNING “GULSHANI DAVLAT” ASARI LEKSIKASIDAGI ARABIY SO‘ZLAR
TAHLILI.....7
2. **Nasirov Abdurahim Abdumutalipovich**
O‘ZBEKISTON – XITOIY HAMKORLIGIDA XITOIY TILINING ROLI VA AHAMIYATI.....13
3. **Marg‘uba Abdullayeva**
AFROSIYOB ANTROPONIMINING TAHLILI VA TALQINI.....18
4. **Raufjon Maxmudov, Bahram Abdusharipov**
INGLIZ LEKSIKASI VA O‘ZBEK TILINING SUBSTRAT BIRLIKLARI O‘RTASIDAGI
MUNOSABAT.....23
5. **Raufjon Maxmudov, Bekposhsha Ahmedova**
OGAHYNING TARIXIY ASARLARI LEKSIKASIDA QO‘LLANGAN SO‘ZLARNING
BADIY-ESTETIK FUNKSIYALARI.....29
6. **Сайёра Самандарова**
ХОРИЖДА ТАҲСИЛ ОЛГАН ЖАДИД МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИ.....35

PEDAGOGIKA

1. **Чикалова Анна Вадимовна**
СТРУКТУРА БАЗОВОГО ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ СПОРТСМЕНОВ 16-20 ЛЕТ В
ЛЕГКОАТЛЕТИЧЕСКОМ СЕМИБОРЬЕ.....43

TARIX

1. **Собиров Курбонбой**
ЎЗБЕКИСТОН ХУДУДИДА ТЕМИР ДАВРИ СУҒОРИЛИШ ТАРМОҚЛАРИ ТАРИХИГА
ДОИР БАЎЗИ БИР МУЛОҲАЗАЛАР.....50
2. **Atadjanova Dilnoza**
XIVA ME‘MORCHILIGI MEROSIDA YOG‘OCHGA ISHLOV BERISH AN‘ANALARI.....54
3. **Muborak Madrimovna Matyakubova**
XVIII–XIX ASRLARDA XIVA XONLIGI ADABIY MUHITIDA O‘ZBEK,
QORAQALPOQ VA TURKMAN SHOIRLARINING O‘RNI.....58
4. **Matnazarova Gulnoz Baxtiyorovna**
QUYI AMUDARYO REGIONIDA ENEOLIT VA BRONZA DAVRI MUNCHOQLARI
O‘RGANILISH SAHIFALARIGA DOIR BA‘ZI MULOHAZALAR.....63
5. **Эримматова Гулноза Азимбой қизи**
РОССИЯ ВА ХИВА ХОНЛИГИ БИЛАН САВДО АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИГА
ОИД БАЎЗИ ЧИЗФИЛАР.....67

6. Абдалов Умидбек ХОРАЗМ ВОҲАСИДА ИЛК ЎРТА АСР АҲОЛИСИ ДАФН ИНШОАТЛАРИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАЛАРИ.....	71
7. Babayazov Umidbek Pulatovich QADIMGI XORAZM VOHASIDA IQLIM O‘ZGARISHLARI VA DEHQONCHILIK MADANIYATINING SHAKLLANISHI.....	75
8. Собиров Курбонбой ҚУЙИ АМУДАРЁ ХУДУДИ ПАЛЕОГЕОГРАФИЯ ХОЛАТИ, ЎЗЛАШТИРИЛИШ БОСҚИЧЛАРИ.....	79
9. Rajabova Dinora Shavkatovna QORAQALPOQLARNING XORAZM HUDUDIGA KO‘CHIB KELISHINING A.BOLTAYEV MATERIALLARIDA YORITILISHI.....	84
10. Разикова Дилором Кадыровна ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА ЯПОНИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	88
11. Adamova Farangizbonu Jamol kizi, Khalliyeva Gulnoz Iskandarovna THE CHARACTER ANALYSIS OF JACK IN THE NOVEL JACK RAYMOND.....	104

Nasirov Abdurahim Abdumutalipovich –
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti prorektori,
filologiya fanlari doktori, professor
a.nasirov@uzswlu.uz

O'ZBEKISTON – XITOIY HAMKORLIGIDA XITOIY TILINING ROLI VA AHAMIYATI

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20641591>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi ta'lim hamkorligi doirasida amalga oshirilayotgan strategik tashabbuslar va unda tilning ahamiyati tahlil etiladi. Asosiy e'tibor xitoy tilini o'rganish va o'qitish bo'yicha yaratilgan shart-sharoitlar, ilmiy-tadqiqot va akademik mobillik, xalqaro hamkorlikdagi innovatsion yondashuvlar, shuningdek, Konfutsiy institutlari va universitetlararo aloqalarga qaratilgan. Maqolada O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti tajribasi asosida mavjud yutuqlar va istiqboldagi ustuvor yo'nalishlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Xitoy tili, ta'lim hamkorligi, xalqaro almashinuv, Konfutsiy instituti, O'zDJTU, "Bir kamar, bir yo'l", strategik hamkorlik.

Насиров Абдурахим Абдумуталипович –
проректор Узбекского государственного университета мировых языков,
доктор филологических наук, профессор

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА В УЗБЕКСКО-КИТАЙСКОМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются стратегические инициативы, реализуемые в рамках образовательного сотрудничества между Узбекистаном и Китаем, а также значимость китайского языка в этом процессе. Основное внимание уделяется условиям, созданным для изучения и преподавания китайского языка, научным исследованиям и академической мобильности, инновационным подходам в международном сотрудничестве, а также деятельности Институтов Конфуция и межвузовским связям. На основе опыта Узбекского государственного университета мировых языков анализируются достигнутые успехи и приоритетные направления на будущее.

Ключевые слова: китайский язык, образовательное сотрудничество, международный обмен, Институт Конфуция, УзГУМЯ, «Один пояс — один путь», стратегическое партнёрство.

Nasirov Abdurahim Abdumutalipovich –
Vice-Rector of Uzbekistan State World Languages University,
Doctor of Philological Sciences, Professor

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE CHINESE LANGUAGE IN UZBEKISTAN–CHINA COOPERATION

ABSTRACT

This article analyzes the strategic initiatives being implemented within the framework of educational cooperation between Uzbekistan and China and the importance of the language in it. The main attention is paid to the created conditions for learning and teaching the Chinese language, research and academic mobility, innovative approaches in international cooperation, as well as Confucius Institutes and inter-university relations. The article reviews current achievements and future priority areas based on the experience of the Uzbek State University of World Languages.

Keywords: Chinese language, educational cooperation, international exchange, Confucius Institute, UzDZTU, "One Belt, One Road", strategic partnership.

KIRISH VA DOLZARBLIGI

Mashhur fransuz tilshunosi Ferdinand de Sossyur so'zlari bilan aytganda, "Til – ijtimoiy hodisa, har bir ona tilida so'zlashadigan odamda mavjud bo'lgan nutq faoliyati qobiliyatining bajarilishini, ishlashini ta'minlash uchun jamoa tomonidan qabul qilingan zarur konvensiyalar yig'indisi"dir [1].

Xuddi shunday tillardan biri bo'lgan xitoy tili murakab tillardan hisoblanib, dunyoda eng ko'p aholi so'zlashadigan til hisobida birinchi o'rinni egallaydi. Xitoy tili xitoy-tibet tillari oilasiga mansub. Ushbu tilni dunyoda Mandarin, Xitoyning o'zida «putunghua» deyishadi. Xitoyda millatlararo muloqot vositasi deb tan olingan putunxuada xanlar, xuey va manchjurlar gaplashadilar. Bu til davlatning ta'lim tizimi sohasi barcha bosqichlarida faol qo'llaniladi.

Xitoy tili ohangga asoslangan til ekanligi bilan boshqa tillardan farq qiladi. Putunxuada 4 asosiy ohang bo'lib, unda so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish chet elliklar uchun juda murakkab. Ma'lumotlarga ko'ra xitoy tilida asosan, 7 ta lahja guruhi mavjud: 1) shim. (70% kishi so'zlashadi va adabiy Xitoy tiliga asos bo'lgan); 2) u; 3) syan; 4) gan; 5) xakka; 6) yue; 7) minь. Bu lahjalar fonetik va leksik jihatdan o'zaro katta farq qilib, hatto lahjalar vakillari bir-birlarini tushunmay qolarkan, biroq lug'at tarkibi yagona. Xitoy tili, asosan, amorf tillardan bo'lib, unda deyarli o'zlashma so'zlar yo'q ekan va ushbu tilda ieroglifik yozuvdan foydalanadi. [2].

Xitoy tilida shuningdek, Malayziya, Tailand, Myanmar, Indoneziya, Kambodja, Laos, Vetnam, Singapur, Bruney, Filippin, Yaponiya, Koreya va dunyoning boshqa mamlakatlarida gaplashishadi. BMTning rasmiy va ishchi tillaridan biridir.

Xitoy va O'zbekiston o'rtasida muntazam aloqalar qadimdan yo'lga qo'yilganligi tarixiy arxeologik ashyolar orqali namoyon bo'ladi. Jumladan, milodga qadar II asrda G'arbiy Xan imperiyasi elchisi Chjan Syanь Farg'onaga kelgani haqida ma'lumotlar, Sun sulolasi davrida (960-1279) Sun hukmdori Buxoro xonidan yordam so'ragani va u Najmiddin Sufiy boshchiligidagi katta harbiy otryad, 7 ming ot va tuyalarni Xitoyga yuborgani, Abu Ali ibn Sinoning "Tib qonunlari" asaridan Xitoy xalq tabobatini rivojlantirishda foydalanilgani, Temuriyzoda Shohrux boshqaruvi davrida 1419-1422 yillarda uning Pekinda elchisi faoliyat yuritgani kabi tarixiy ma'lumotlar muallif G'iyosiddin Naqqoshning bu haqdagi yozuvlari hozirda O'zbekiston Fanlar Akademiyasining Sharqshunoslik instituti fondida saqlanmoqda. [3].

Hozirda Xitoy O'zbekiston tashqi siyosatida muhim o'rin tutadi. Xitoy Xalq Respublikasi 30 yildan buyon O'zbekistonning strategik hamkori sifatida, ta'lim va ilmiy hamkorlik sohasida ham salmoqli qo'shma dasturlarni amalga oshirmoqda. U mamlakatimizning strategik sheriklaridan biri va eng asosiy savdo-iqtisodiy hamkori hisoblanadi. O'zbekistonda xitoy tiliga qiziqish tobora oshmoqda. Bu aksariyat holatda O'zbekistonning Xitoy Xalq Respublikasi bilan do'stlik va hamkorlik aloqalarining rivoji bilan ham belgilanadi. Ikki mamlakat o'rtasidagi o'zaro aloqalarning izchil rivojlanishida oliy darajadagi davlat tashriflarining ahamiyati beqiyosdir.

O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi strategik sheriklik so'nggi yillarda faol ravishda rivojlanmoqda. Ayniqsa, ta'lim sohasidagi hamkorlik ikki davlat o'rtasidagi iqtisodiy, madaniy va texnologik aloqalarni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 21-avgustdagi 701-sonli qarorning 7-bandi, jumladan

“...2020-2021 o‘quv yilidan boshlab ...olis va chekka hududlarda nemis, fransuz, ispan, yapon, koreys va xitoy tili o‘qituvchilariga bo‘lgan ehtiyojdan kelib chiqib, qabul kvotalari oshirilishini ta‘minlasin” O‘zbekistonning Xitoy bilan ta‘lim sohasidagi hamkorligini yangi bosqichga olib chiqdi [4]. Ushbu qarorlar asosida xitoy tilini o‘rganish, talabalar almashinuvi, qo‘shma ilmiy loyihalar va o‘qituvchilar tayyorlash kabi sohalarida keng qamrovli ishlar amalga oshirilmoqda.

2024-yil yanvar oyida Pekinda bo‘lib o‘tgan Birinchi O‘zbekiston-Xitoy ta‘lim forumi ikki mamlakat o‘rtasidagi ta‘lim sohasidagi hamkorlikda yangi bosqichni boshlab bergan bo‘lsa, 2025-yil iyun oyida Samarqand shahrida bo‘lib o‘tgan forum mazkur hamkorlikni mintaqaviy darajada chuqurlashtirish, uning barqarorlik mexanizmlarini mustahkamlash va amaliy natijadorligini oshirish sari qadam bo‘ldi. Qadimiy Samarqandning dunyo hamjamiyatidagi o‘rni barchaga ayon. Sian shahri ham uch ming yillik tarixga ega, Buyuk Ipak yo‘lining Siandan boshlanishi, Xitoyda ta‘lim sohasidagi xalqaro hamkorlikni ba‘zan “ta‘lim ipak yo‘li” deb atalishiga olib kelgan bo‘lsa ajab emas.

Mazkur forumda oliy ta‘lim muassasalari o‘rtasidagi akademik almashinuv, xitoy tilini o‘rganish bo‘yicha qo‘shma dasturlar, madaniy aloqalarni kengaytirish, ilmiy loyihalarni rivojlantirish va ta‘lim sohasidagi innovatsiyalarni joriy etish bo‘yicha dolzarb masalalar muhokama qilindi. Forum, shuningdek, "Bir kamar, bir yo‘l" tashabbusining ta‘lim sohasi bilan uzviy bog‘liqligini namoyon qilib, xitoy tilining nafaqat aloqa vositasi, balki madaniyatlararo muloqot va iqtisodiy integratsiyaning strategik omiliga aylanganini ko‘rsatdi.

HAMKORLIKNING MAQSADI VA VAZIFALARI

Ta‘lim sohasidagi strategik hamkorlikning bosh maqsadi — O‘zbekiston va Xitoy o‘rtasidagi tarixiy, madaniy hamda iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladigan raqobatbardosh, ko‘p tilli va ko‘p madaniyatli kadrlar tayyorlashdan iboratdir [5]. Mazkur maqsad doirasida birinchidan, O‘zbekistonda xitoy tilini o‘qitish tizimini yanada kengaytirish hamda ta‘lim sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ikkinchidan, akademik almashinuv dasturlarini yo‘lga qo‘yish va qo‘shma ilmiy loyihalarni ishlab chiqish orqali ilmiy hamkorlik yangi bosqichga ko‘tarilmoqda. Uchinchidan, til va madaniyat vositasida xalqlararo o‘zaro tushunish va madaniy muloqotni chuqurlashtirish, xalqlar o‘rtasidagi ishonchli aloqa ko‘priklarini mustahkamlash maqsad qilingan. Shuningdek, O‘zbekistonlik talabalarni Xitoy oliy ta‘lim muassasalarida tahsil olishga jalb qilish ishlari faol olib borilmoqda, xitoylik talabalar uchun esa O‘zbekistonda qulay va zamonaviy ta‘lim muhiti yaratilmoqda. Bu esa ikki tomonlama ta‘lim hamkorligining barqaror va izchil rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

AMALIY FAOLIYAT VA YUTUQLAR

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti (O‘zDJTU) bu yo‘nalishda yetakchi maskanlardan biri bo‘lib, QS World University Rankings reytingida “Lingvistika” yo‘nalishi bo‘yicha **251-o‘rinda** qayd etilgan bo‘lsa THE Impact Rankings 2025 natijalariga ko‘ra, BMTning 17 ta barqaror rivojlanish maqsadi (SDG) doirasida olib borgan ishlari asosida global reytingga kiritildi va 4-maqsad – **Sifatli ta‘lim** bo‘yicha 82.4 ball bilan jahon bo‘yicha **30-o‘rin**, mamlakat va mintaqada miqyosida yetakchi natijalar qatoridan joy oldi.

Mamlakatimizning oliy ta‘lim muassasalarida **10 mingdan ortiq** talaba xitoy tilini o‘rganmoqda, birinchisi 2005-yilda Toshkentda, ikkinchisi esa 2014 yil oxirida Samarqandda ochilgan Konfutsiy institutlari **4000 dan ortiq** xitoy tili, tarixi va madaniyatini o‘rgangan talabalarni tayyorlagan. **O‘zDJTU** da esa bugungi kunda **1000 ga yaqin** talaba bakalavr va magistratura dasturlari doirasida xitoy tilini o‘rganmoqda. Ta‘lim jarayonini 16 nafar mahalliy va 10 nafar xitoylik mutaxassislar olib bormoqda. Xitoy universitetlari bilan imzolangan 10 dan ortiq hamkorlik memorandumlari, xususan, Pekin, Shanxay, Tyanszin, Shenyang, X‘ian kabi shaharlar OTMlari bilan aloqalar bu sohada barqaror asos yaratmoqda [6].

Toshkent shahridagi 2 ta davlat maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida xitoy tilini chet tili sifatida o‘qitish boshlanayotgan bo‘lsa, maktab tizimida ham xitoy tilini o‘qitish bosqichma-bosqich kengaymoqda — 2024-2025-o‘quv yilida **4 ta maktabda 64 ta sinfda 1811 nafar o‘quvchi ushbu tilni** o‘rganmoqda. Toshkentdagi 59-sonli maktabda xitoy tili birinchi sinfdan o‘qitilayotgani til ta‘limining uzluksizligini ta‘minlashga xizmat qilmoqda.

ILMIY HAMKORLIK VA INNOVATSION LOYIHALAR

So'nggi yillarda O'zbekiston va Xitoy o'rtasida 15 ta qo'shma ilmiy loyiha amalga oshirilgan bo'lib, ular energetika, IT, qishloq xo'jaligi, tibbiyot kabi sohalarni qamrab olgan. 2023-yilda esa sun'iy intellekt va robototexnika yo'nalishida Xitoy tomonidan 5 ta grant ajratilgan. Bundan tashqari, O'zDJTUda xitoylik talabalar uchun moslashuv dasturi ishlab chiqilgan, rus va o'zbek tili kurslari, madaniy orientatsiya darslari tashkil etilgan. Xitoylik talabalar O'zbekistonda ta'lim olish orqali madaniy elchi sifatida faoliyat yuritmoqdalar, bu esa ikki xalq o'rtasidagi o'zaro tushunishni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda chet tillarini o'qitadigan oliy ta'lim muassasalarida Xitoy oliy o'quv yurtlaridan taklif etilgan til sohiblari ya'ni xitoy tili o'qituvchilari, stajyorlar, olimlar talabalarimizning xitoy tilini yuqori darajada o'rganishiga hissa qo'shmoqda.

INNOVATSION USLUBLAR VA TALABALARNI QO'LLAB QUVVATLASH

Bizning universitetimiz xitoy tilini o'rganayotgan o'zbekistonlik talabalar ham, O'zbekistonga kelayotgan xitoylik talabalar uchun ham kompleks qo'llab-quvvatlash tizimini ishlab chiqdi. Madaniy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil qiladigan va mahalliy sharoitlarga moslashishda yordam beradigan maxsus "Xitoylik talabalar klubi" tashkil etilgan. Universitetning alohida yutug'i xitoy fuqarolarini bakalavr va magistraturaning birinchi kursiga qabul qilish dasturini muvaffaqiyatli amalga oshirmoqda. Ikki tomonlama akademik mobillikni rivojlantirish doirasida biz har yili rus tili, o'zbek tili, shuningdek, xalqaro munosabatlar, iqtisodiyot va madaniyatshunoslik sohasidagi ixtisoslashgan fanlarni o'rganadigan xitoylik talabalar guruhlarini qabul qilamiz. Xitoylik talabalarning O'zbekiston ta'lim muhitiga sifatli moslashuvini ta'minlash uchun rus va o'zbek tillarining intensiv kurslari, mahalliy akademik madaniyat va oliy ta'lim tizimi xususiyatlari bilan tanishtirishni o'z ichiga olgan maxsus hamrohlik dasturi ishlab chiqilgan. Xitoylik talabalar nafaqat sifatli ta'lim oladilar, balki o'ziga xos madaniy elchilar bo'lib, xalqlarimiz o'rtasidagi o'zaro tushunishni chuqurlashtirish ucha hissa qo'shadilar. Ularning universitetda bo'lishi noyob multikultural ta'lim muhitini yaratadi, bu yerda o'zbekistonlik talabalar kundalik til amaliyoti va madaniyatlararo muloqot imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu xitoy tilini o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va xalqaro jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

XALQARO DASTURLAR VA STIPENDIYALAR

Konfutsiy institutlari va Xitoy hukumatining grant dasturlari o'zbekistonlik talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. 2025-yil holatiga ko'ra, 2000 dan ortiq o'zbekistonlik talaba Xitoy universitetlarida tahsil olmoqda, ularning 30% Xitoy tomonidan taqdim etilgan grantlar asosida o'qishmoqda. O'zDJTuning 80 dan ortiq talabasi turli xalqaro grantlar asosida tahsil olmoqda. Xitoy tili o'qituvchilarini tayyorlash ham muhim yo'nalishlardan biri bo'lib, Xitoy Ta'lim vazirligining xalqaro stipendiyasi doirasida malaka oshirish va tajriba almashish ishlari izchil yo'lga qo'yilgan.

DOLZARB MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Xitoy tilini o'qitish sohasida erishilgan salmoqli yutuqlarga qaramay, hali ham qator tizimli muammolar mavjud. Eng avvalo, malakali xitoy tili o'qituvchilarining yetishmasligi bu sohada ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, ayrim ta'lim muassasalarida moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi va xitoy tiliga nisbatan ingliz va rus tillariga ko'proq e'tibor berilayotgani ham muhim muammolardan sanaladi.

Mazkur muammolarga qarshi samarali yechim sifatida birinchi navbatda xitoy tili o'qituvchilarini qayta tayyorlash, xorijiy — xususan, Xitoydan tajribali mutaxassislarini jalb qilish taklif etiladi. Ikkinchidan, onlayn ta'lim platformalarini rivojlantirish orqali geografik jihatdan chekka hududlarda ham xitoy tilini o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin. Uchinchidan, davlat grantlari va xususiy sarmoyalarni jalb qilish orqali mavjud infratuzilmani zamonaviylashtirish, o'quv qo'llanmalari va texnik vositalar bilan ta'minot darajasini oshirish zarur.

KELAJAKDAGI ISTIQBOLLAR

Kelgusida amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan ustuvor yo'nalishlar orasida, eng avvalo, mintaqaviy markazlar tashkil etish orqali xitoy tilini o'rganish imkoniyatlarini mamlakatning barcha

hududlariga teng taqsimlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu, ayniqsa, chekka va olis hududlarda til o'rgatuvchi muassasalarni tashkil etishga zamin yaratadi.

Shuningdek, qo'shma diplom dasturlarini kengaytirish orqali talabalar Xitoy va O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining ikkala diplomini olish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning xalqaro mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

Bundan tashqari, "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusining ta'lim sohasi bilan uzviy integratsiyasini kuchaytirish orqali ikki tomonlama infratuzilma, texnologik va innovatsion loyihalarda yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash hamda xalqaro ilmiy-texnik hamkorlikni mustahkamlash rejalashtirilmoqda.

XULOSA

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning xitoy tilini o'rganish va Xitoy bilan ta'lim sohasidagi hamkorlik borasidagi tajribasi ajoyib natijalarni ko'rsatmoqda. Nisbatan qisqa vaqt ichida til ta'limining barqaror tizimi yaratildi, minglab mutaxassislar tayyorlandi, Xitoyning yetakchi universitetlari bilan mustahkam hamkorlik aloqalari o'rnatildi. Hamkorlik strategiyasi faqatgina ta'lim almashinuvi bilan cheklanmay, balki madaniy, ilmiy va iqtisodiy sohalarda ham uzviy bog'langan.

Til — bu mustahkam kelajak sari yetaklovchi vosita. Bugungi tashabbuslar — ertangi diplomatiya, ilm-fan va biznesdagi muvaffaqiyatli kadrlar tayyorlashning asosidir. Ta'lim sohasida muvaffaqiyatli xalqaro hamkorlik davlat darajasida strategik qarashlar, yuqori sifatli institutsional baza, yuqori malakali kadrlar va tomonlarning uzoq muddatli hamkorlikni rivojlantirishdan o'zaro manfaatdorligi tufayli mumkin bo'lganini alohida ta'kidlash zarur.

"Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi doirasida integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirish va mamlakatlarimiz o'rtasidagi ko'p qirrali hamkorlikni kengaytirish sharoitida xitoy tilini bilish nafaqat qo'shimcha afzallik, balki faoliyatning turli sohalarida professional muvaffaqiyatlar uchun zarur shartga aylanmoqda.

Xulosa o'rnida, qadimgi xitoy maqolini keltirish mumkin: 千里之行，始于足下 (qiān lǐ zhī xíng, shǐ yú zú xià) "Ming chaqirimlik yo'l bir qadamdan boshlanadi". Biz xitoy tili va madaniyatini o'rganishning samarali tizimini yaratish yo'lida dastlabki ishonchli qadamlarni tashladik. Til –tengsiz tilsim, noyob ne'mat, u millatning ma'rifati, ma'naviyati, madaniyati in'ikosidir. Xitoy tilini yaxshilab o'rganish O'zbekiston-Xitoy hamkorligida asosiy ko'priklar vazifasini bajarishda davom etadi.

Iqtiboslar/References/Сноски

1. Фердинанд де Соссюр. Труды по языкознанию Фердинанд де Соссюр Год издания: 1977 Издательство: Прогресс Язык: Русский Подробнее на livelib.ru: <https://www.livelib.ru/author/155386/top-ferdinand-de-sossyur>
2. Хидоятова Ш., Каримов А., Аминов Э., Хитой тили грамматикаси (фонетика ва иероглифик ёзув), Т., 2004.
3. O'rinbiyev A. Bo'riyev O, G'iyosiddin Naqqoshning "Xitoy safarnomasi". Т., 1991/
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 21.08.2019 yildagi 701-son
5. <https://invest.miit.uz/en/posts/strategic-partnership-with-china:-highlights-of-the-uzbekistan-china-business-forum>
6. <https://www.uzswlu.uz/cn>

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HОMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000